

**ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА**

Верховенство права для захисту довкілля

Полісі-бріф РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ

Полісі-бріф щодо реформування системи екологічного контролю

Після оголошення незалежності України відбулися реформи в контролі за довкіллям, але ефективність контролю залишає бажати кращого, зокрема через війну в Україні. Система екологічного контролю не виконує основні завдання: збереження довкілля та фіксації, документування шкоди, що завдають українському довкіллю окупанти.

1. Виклики галузі з 2014 року

У 2014 році реформа екологічного контролю в сфері охорони довкілля включала в себе такі завдання: зміна мети (зміна акценту з контролю за діяльністю суб'єктів господарювання на контроль за дотриманням екологічних норм та запобіганням шкоді довкіллю), перегляд процедури екологічного контролю, створення незалежного органу екологічного контролю і забезпечення цього органу необхідною матеріально-технічною базою. Реформа вимагала змін у суміжних сферах, пов'язаних з екологічним контролем: розширення системи моніторингу стану довкілля, розділення функцій нагляду і контролю, створення дієвої системи екологічної відповідальності, управління фінансами, що надходять у результаті проведення екологічного контролю, підвищення рівня екологічної свідомості населення.

2. Успіхи реформи з 2014 року

У 2014 році було встановлено мораторій на планові перевірки суб'єктів господарювання, щоб створити перехідний період для розв'язання питань, пов'язаних з екологічним контролем і боротьбою з корупцією. У 2016-2017 роках було розроблено [Концепцію реформування системи державного нагляду \(контролю\) у сфері охорони довкілля](#) (передбачає ліквідацію Державної екологічної інспекції України (ДЕІ України)). Разом із затвердженням Концепції уряд прийняв нове [положення про ДЕІ України](#).

З початку 2018 року уряд ухвалив рішення щодо реалізації Концепції, які, однак, суперечать її положенням в частині підпорядкованості нових територіальних органів, територіального охоплення нових територіальних органів, відсутності змін процедури здійснення екологічного контролю.

У період з 2014 по 2018 рік не було прийнято жодних рішень для вирішення проблем, які стосуються екологічного контролю. Провести цю реформу покликаний законопроект № [3091](#), але після прийняття його у першому читанні влітку 2021 року, він не виносився до сесійної зали.

3. Наступні кроки у реформуванні галузі

Наступними кроками у реформуванні системи екологічного контролю повинні бути: зміна мети контролю, [створення незалежного органу екологічного контролю з одночасною зміною процедури здійснення екологічного контролю](#) та забезпечення його необхідною матеріально-технічною базою, потрібно завершити реформу у сферах моніторингу стану довкілля, реформу екологічної відповідальності, управління фінансами, що надходять як компенсація за шкоду довкіллю, вживати заходів для підвищення екологічної свідомості населення.

Під час реалізації реформи необхідно враховувати вплив таких зацікавлених сторін, як уповноважені органи влади, населення, суб'єкти господарювання.

4. Наслідки бездіяльності (невиконання реформи)

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я за 2016 рік, Україна [посідає четверте місце в Європі](#) за показником кількості смертей на 100 тис. осіб (137 смертей) внаслідок забруднення повітря, а економічна оцінка соціальної вартості передчасних смертей від хвороб внаслідок забруднення повітря в Україні [становить 94 201 млн. дол. США](#). У 2022 році в Україні зафіксовано 10742 випадки раку молочної залози серед жінок. Професор Керол Метелін, лікар лікарні, що спеціалізується на хірургії раку молочної залози за результатами своїх досліджень впливу погіршення стану довкілля на розвиток раку молочної залози, стверджує, що такий зв'язок є однозначним.

Неефективність роботи органів державного екологічного контролю має безпосереднім наслідком відсутність належної та оперативної фіксації шкоди українському довкіллю, завданої в ході війни. Таким чином, Україна буде позбавлена цілого пласту доказової бази у сотнях судових проваджень на національному та міжнародному рівнях щодо відшкодування шкоди довкіллю. Внаслідок цього, наша [державна втратить мільярди](#) доларів США, які мають бути стягнуті з РФ та спрямовані на зелене відновлення країни.

За існуючих обставин, охорона довкілля буде здійснюватися після того, як вже було завдано непоправну шкоду, що призведе до катастрофічних наслідків для населення та держави в цілому.

5. Вплив запропонованих змін на кожного громадянина як «кінцевого споживача»

Зміни сприятимуть боротьбі з корупцією, підвищенню виконання екологічних законів, підтримці конкуренції серед виробників та їхній інтеграції на європейських ринках. Оперативне відновлення пошкодженого довкілля і належна фіксація збитків будуть можливі завдяки ефективній роботі органів екологічного контролю, що допоможе стягнути компенсації з агресора за завдану шкоду.

У довгостроковій перспективі, завдяки реформі екологічного контролю, відбудеться значне покращення стану довкілля, і, відповідно, це позитивно вплине на стан здоров'я та життя всіх груп населення.